

Uitgewerkte voorstellen voor extra impuls gebiedsgericht economisch werken en Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad

t.b.v. GS vergadering 16 mei 2017
versie 11 mei 2017

Inhoud

Hoeksche Waard	5
Oprichten economische denktank.....	5
Kracht van de kernen	6
Digitale infrastructuur	7
Kerngericht werken.....	8
Ontwikkeling Foodlab.....	9
Recreatieve ontwikkeling Haringvliet.....	10
Duurzame en innovatieve Landbouw	11
Poort van de Delta (Haringvliet)	13
MRDH.....	14
Opstellen integrale gebiedsvisie MRDH 2020-2024	14
Extra impuls fieldlabs	16
Alblasserwaard-Vijfheerenlanden	17
Arbeidsmarkt en onderwijs (HBO) Alblasserwaard Vijfheerenlanden	17
Cheese experience.....	18
Goeree Overflakkee	20
Versterken Poorten rond Haringvliet	20
Smart Water.....	22
Duurzame en innovatieve Landbouw	23
Energy Island	25
AGW/Midden Holland.....	28
Kaas-academie	28
Cheese Experience	30
CIV smart technology.....	32
Topsurf	33
Portals Groene Hart	34
Programma Waterrecreatie en erfgoed Hollandse IJssel.....	35
Aanpak bodemdaling in het Groene Hart: Leeromgevingen Stad en Buitengebied	36
Multi/synchromodaal vervoer, vervolgonderzoek Containeroverslag regio MH alternatieve locaties	38
Holland Rijnland.....	40
Ondergrondse infra als opgave van Hart van Holland.....	40
Overige.....	41

Biobased Chemie, Redifinery	41
Versnellen ontwikkelingen campussen	43
Ontwikkeling Nationaal Park NL Delta	46
Ontwikkeling Nationaal Park Hollandse Duinen	47

	Project	Provinciale bijdrage totaal	Bijdrage per project ¹
	Hoeksche Waard	1.262.500	
	Oprichten denktank		12.500
	Kracht vd kernen		25.000
	Digitale infrastructuur		60.000
	Kerngericht werken		50.000
	Ontwikkeling foodlab		100.000
	Recreatieve ontwikkeling Haringvliet		150.000
	Duurzame innovatieve landbouw		365.000
	Versterken Poorten rond Haringvliet		500.000
	MRDH	40.000	
	Opstellen integrale gebiedsvisie		40.000
	Alblasserwaard-Vijfheerenlanden	510.000	
	Arbeidsmarkt en onderwijs HBO		10.000
	Cheese experience		500.000
	Goeree Overflakkee	2.590.000	
	Versterken Poorten rond Haringvliet		115.000
	Smart water		300.000
	Duurzame en innovatie landbouw		500.000
	Energy Island		1.675.000
	Leidse Regio	150.000	
	Ondergronds infra als opgave		150.000
	Alphen Gouda Midden Holland	1.530.000	
	Kaas academie		225.000
	Cheese experience		180.000
	CIV smart technology		100.000
	Topsurf		325.000
	Portals Groene Hart		285.000
	Programma waterrecreatie en erfgoed Hollandsche IJssel		150.000
	Aanpak Bodemfaling in het Groene Hart		250.000
	Multi/synchromodaal vervoer, onderzoek containeroverslag		15.000
	Overige projecten	5.149.000	
	Extra impuls fieldlabs		3.500.000
	Biobased chemie, redefiniry		149.000
	Versnellen campussen		1.500.000
	Totaal toe te kennen	11.231.500	
	Reeds bestemd gebiedsproces Krimperwaard	200.000	
	Resteert	568.500	

¹ Met de gebieden worden afspraken gemaakt over de inzet van het totaal per gebied ten behoeve van de uitvoering van de betreffende projecten. Uiteindelijke inzet per project kan daardoor anders zijn dan in het overzicht is opgenomen.

Hoeksche Waard

De kernopgave is het vitaal houden van de regio. Deze opgave is opgenomen in het concept Gebiedsprogramma Hoeksche Waard: *Hoeksche Waard werkt: dé voedingsbodem voor de Randstad*.

Met het gebiedsprogramma willen regio en provincie de economische vitaliteit van het gebied versterken en de kwaliteit van de leefomgeving op niveau houden. Om deze reden wordt ingezet op een aanpak die een bijdrage kan leveren aan versterking van de economie en verbetering van de leefkwaliteit.

Het programma richt zich op vijf thema's waar opgaven onder samengebracht zijn.

De vijf thema's zijn:

- Duurzame landbouw
- Energie
- Bereikbaarheid
- Natuur en recreatie
- Demografische ontwikkelingen

Regio	Hoeksche Waard
Projectnaam	Oprichten economische denktank
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Vitaal houden van de regio, thema demografische ontwikkelingen. Inzetten op het verbeteren van de (economische) vitaliteit van de sterk vergrijzende en ontgroenende Hoeksche Waard.	
Korte beschrijving project	
Het gaat niet goed met de economie in de Hoeksche Waard. Uit de transitiemonitor komt naar voren dat de Hoeksche Waard economisch gezien vergelijkbaar is met Noordoost Friesland. Andere vergelijkbare regio's in Zuid-Holland zoals Goeree-Overflakkee en Alblasserwaard doen het veel beter. Er wordt daarom een economische denktank opgesteld met topondernemers die meedenken en meewerken aan de versterking van de economische agenda in de Hoeksche Waard.	
Kosten en dekking van het project	
€ 25.000	
Verwachte realisatie van het project	
De economische denktank, ofwel Economic Board moet na de zomer opgezet zijn en er moet na de zomer een eerste bijeenkomst plaatsvinden.	
Betrokken partijen	
SOHW, gemeenten, ondernemersvereniging Hoeksche Waard, RABO bank,	
Bestuurlijke trekker	
Hoeksche Waard	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 12.500	

Regio	Hoeksche Waard
Projectnaam	Kracht van de kernen
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Vitaal houden van de regio, thema demografische ontwikkelingen Inzetten op het verbeteren van de (economische) vitaliteit van de sterk vergrijzende en ontgroenende Hoeksche Waard. De vitaliteit wordt versterkt door gebruik te maken van de regionale specifieke potentie mede in relatie tot de strategische ligging nabij de zuidelijke Randstad.	
Korte beschrijving project	
Provinciale Staten hebben een motie aangenomen waarin zij aandacht vragen voor het kernenbeleid in de Hoeksche Waard. Hiervoor wordt onderzoek gedaan en een plan van aanpak opgesteld	
Kosten en dekking van het project	
€ 50.000,00	
Verwachte realisatie van het project	
Voor de zomer nog wordt er een analyse gemaakt van de huidige situatie in de kernen. Mogelijk leidt dit tot een DNA profiel. Volgende stap is om na de zomer met de bewoners van alle kernen in gesprek te gaan en met hen de juiste keuzes voor te bereiden die bijdragen aan de vitaliteit en de leefbaarheid van de kernen	
Betrokken partijen	
SOHW, gemeenten, ondernemers, provincie, inwoners	
Bestuurlijke trekker	
Hoeksche Waard	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 25.000,00	

Regio	Hoeksche Waard
Projectnaam	Digitale infrastructuur
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Vitaal houden van de regio, thema demografische ontwikkelingen.	
Inzetten op het verbeteren van de (economische) vitaliteit van de sterk vergrijzende en ontgroenende Hoeksche Waard. De vitaliteit wordt versterkt door gebruik te maken van de regionale specifieke potentie mede in relatie tot de strategische ligging nabij de zuidelijke Randstad.	
Korte beschrijving project	
Investering in snel internet Hoekse Waard	
Kosten en dekking van het project	
€ 120.000,00	
Verwachte realisatie van het project	
Zodra de financiering rond is wordt gestart met de uitvoering.	
Binnen de Hoeksche Waard is € 60.000,= gereserveerd.	
Betrokken partijen	
SOHW, provincie, gemeenten Hoeksche Waard	
Bestuurlijke trekker	
Hoeksche Waard	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 60.000,00	

Regio	Hoeksche Waard
Projectnaam	Kerngericht werken
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Vitaal houden van de regio, thema demografische ontwikkelingen.	
Inzetten op het verbeteren van de (economische) vitaliteit van de sterk vergrijzende en ontgroenende Hoeksche Waard. De vitaliteit wordt versterkt door gebruik te maken van de regionale specifieke potentie mede in relatie tot de strategische ligging nabij de zuidelijke Randstad.	
Korte beschrijving project	
Zo lang mogelijk zelfstandig wonen en mee kunnen blijven doen in je eigen vertrouwde omgeving. Die omgeving, zowel sociaal als fysiek, moet zo zijn ingericht dat die zelfstandigheid geborgd kan worden. Met deze ambitie heeft de Hoeksche Waard in 2016 een eerste start gemaakt met het kerngericht werken. Via een kwartiermaker willen we dit kerngericht werken in 2017 verder brengen. Deze kwartiermaker moet de samenleving in alle kernen zichtbaar maken en de condities verkennen, initiëren, faciliteren en/of versterken waardoor kernen zelf voor leefbaarheid en vitaliteit kunnen zorgen.	
Kosten en dekking van het project	
€ 100.000	
Verwachte realisatie van het project	
Zodra de financiering rond is kan kwartiermaker worden aangetrokken en gestart met de uitvoering	
Betrokken partijen	
SOHW, gemeenten, woningbouwcorporatie, bewoners	
Bestuurlijke trekker	
Hoeksche Waard	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 50.000	

Regio	Hoeksche Waard
Projectnaam	Ontwikkeling Foodlab
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Verduurzaming en innovatie landbouw. Doel voor deze opgave is om een (inter)nationale koploper in het toepassen van innovatieve technieken en werkwijzen te worden/blijven (data gebruik, duurzaamheid, energie, precisielandbouw, bio-based processen, biodiversiteit). Hierdoor behoudt de regio ook in de toekomst de status als top landbouw gebied en wordt de concurrentiepositie versterkt.	
Korte beschrijving project	
Foodlab draagt bij aan beleving en vernieuwing agrarische sector Het doel is om kennis over en rond voeding te verbeteren en hiermee een link met Rotterdam te leggen. Gestart wordt met een haalbaarheidsstudie. Het Foodlab heeft een sterk educatief en innovatief karakter. Hiermee kan de regio zich sterk (inter)nationaal profileren als een uniek en hoogwaardig landbouwgebied. Op deze te ontwikkelen locatie kunnen alle aspecten rondom voeding aan een breed publiek worden belicht. Belangrijk is om via dit belevingscentrum de verbinding tussen stad en platteland onder de aandacht te brengen. We willen op korte termijn een partij zoeken die dit wil gaan opzetten. Als overheden willen we dit faciliteren.	
Kosten en dekking van het project	
€ 200.000	
Verwachte realisatie van het project	
Eind 2017 businesscase en 2018 verdere uitrol	
Betrokken partijen	
SOHW	
Bestuurlijke trekker	
Hoeksche Waard	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 100.000	

Regio	Hoeksche Waard (in relatie met Goeree Overflakkee/Voorne Putten /Drechtsteden)
Projectnaam	Recreatieve ontwikkeling Haringvliet
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken kwaliteit van Nationaal Park als vestigingsplaatsfactor (thema natuur en recreatie binnen gebiedsprogramma). De Hoeksche Waard ligt op steenworp afstand van de regio Rotterdam en maakt deel uit van het Nationaal Park van wereldklasse NL Delta Haringvliet-Biesbosch. Het heeft alles in huis om hét natuur- en recreatiegebied te worden voor zowel bewoners van de Hoeksche Waard als bewoners uit de regio Rotterdam die voor kortere of langere tijd de drukte uit de stad willen ontvluchten. Middels een mix van ontwikkeling van natuur en (agrarisch) landschap in combinatie met onder meer verblijfsrecreatie (economische vitaliteit) willen we dit doel bereiken. b) Landschapstafel Haringvliet Ambitie Landschapstafel Haringvliet • Haringvliet beter bereikbaar en toegankelijk maken; • Natuur en cultureel erfgoed beter beleefbaar maken; • Biodiversiteit versterken en deltanatuur ontwikkelen; • Verbinding leggen met duurzame landbouw, innovatieve visserij en wereldhaven Rotterdam. In het gebiedsprogramma zijn procesmiddelen beschikbaar en geen investeringsmiddelen. Voor de Landschapstafel Haringvliet is meer ambitie (meer projecten) dan er middelen beschikbaar zijn. Daardoor is er voor deze opgave nog geen dekking.	
Korte beschrijving project	
Recreatieve ontwikkeling Hitserse kade.	
Kosten en dekking van het project	
€ 350.000	
Verwachte realisatie van het project	
2017-2019	
Betrokken partijen	
SOHW, gemeente Korendijk	
Bestuurlijke trekker	
Hoeksche Waard	

Regio	Hoeksche Waard (i.s.m. Goeree-Overflakkee)
Projectnaam	Duurzame en innovatieve Landbouw
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Vernieuwen Economie: transitie naar een duurzame en innovatieve landbouwsector/topregio in Europa Doel voor deze opgave is om een (inter)nationale koploper in het toepassen van innovatieve technieken en werkwijzen te worden/blijven (data gebruik, duurzaamheid, energie, precisielandbouw, bio-based processen, biodiversiteit). Hierdoor behoudt de regio ook in de toekomst de status als top landbouw gebied en wordt de concurrentiepositie versterkt. <i>Duurzame en innovatieve Landbouw</i> Hoeksche Waard is (net als Goeree Overflakkee) één van de economisch belangrijkste landbouwgebieden van Nederland. De landbouwsector staat door maatschappelijke ontwikkelingen als mondialisering, internationale concurrentie en klimaatverandering en voor een transitieopgave. Een transitie naar een vitale innovatieve en duurzame landbouw, waarbij duurzame energie, CO2 reductie, duurzame waterhuishouding en bodemgebruik centraal staat. En circulaire economie en biobased economy een rol spelen. <i>Landschapstafel/ groene cirkel Duurzame en Innovatieve Landbouw</i> In de Landschapstafel Duurzame en Innovatieve landbouw nemen de regio Hoeksche Waard en Goeree Overflakkee samen deel met de Rabobank, het waterschap Hollandse Delta, LTO Noord, Stichting Veldleeuwerik, verschillende (grote) agrarische ondernemers, maatschappelijke organisaties en kennispartijen. Het netwerk heeft de ambitie om zich vanuit de hele keten door te ontwikkelen (groene cirkel). Doel is Europees koploper te worden in innovatieve en duurzame landbouw. Dit doen zij o.a. door innovatieve initiatieven/ projecten te ondersteunen (kennis, middelen, netwerk) die bijdragen aan de transitieopgave. Om de transitie te versnellen zijn investeringsmiddelen nodig. Een belangrijk middel van de provincie Z-H is de subsidieregeling POP 3, waarmee verschillende grote initiatiefnemers als proeftuin en middels cofinanciering ondersteund worden. Echter bestaan ook nog veel andere initiatieven die buiten dit kader vallen maar wel bijdragen aan de transitie- en gebieds- opgave. Vanuit de landschapstafel/ groene cirkel en het gebiedsprogramma GO/ HW zullen initiatieven ondersteund worden die bijdragen aan de gestelde opgave/ doelen (waaronder de sleutelopgaven uit het gebiedsprogramma en de beleidsdoelen van de gemeente (n)/ provincie Z-H).	
Korte beschrijving project	
Investering in innovatieve duurzame landbouw projecten die bijdragen aan de transitieopgave. Voorbeeld concrete projecten die zijn via de landschapstafel en het gebiedsprogramma zijn: • CO2 opslag berekenen/bepalen • Doel: Experimenteren met gebalanceerd bodembeheer, gericht op behoud van voldoende organische stof. • Initiatiefnemer: HWL • Realisatie: 2018 • Condens droge uien • Doel: energieneutraal bewaarloods bouwen met onder andere condens drooginstallatie voor uien. • Initiatiefnemer: Telers Veldleeuwerik groep • Realisatie: 2017/2018	

• BOKASHI • Doel: proeftesten door gebruik te maken van reststromen Bokashi voor een betere bodemvruchtbaarheid • Initiatiefnemer: HWL • Realisatie: 2018 • Bodemleven stimuleren. • Doel: experimenten met bodemorganismen die de beschikbare biodiversiteit in de bodem stimuleren. • Realisatie 2018 • Suikerbieten op het boerenerf • Doel: ontwikkelen demoplant/ fieldlab sluiten van grondstofkringlopen. • Initiatiefnemer: Novifarm • Realisatie: 2017-2021
Kosten en dekking van het project
€ 752.000
Verwachte realisatie van het project
Zie korte beschrijving projecten
Betrokken partijen
O.a. SOHW, ondernemers
Bestuurlijke trekker
Hoeksche Waard
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 365.000

Regio	Hoeksche Waard (in relatie met Goeree Overflakkee/ Voorne Putten/Drechtsteden/MRDH)
Projectnaam	Poort van de Delta (Haringvliet)
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken kwaliteit van Nationaal Park als vestigingsplaatsfactor	
De Hoeksche Waard ligt op steenworp afstand van de regio Rotterdam en maakt deel uit van het Nationaal Park van wereldklasse NL Delta Haringvliet-Biesbosch. Het heeft alles in huis om hét natuur- en recreatiegebied te worden voor zowel bewoners van de Hoeksche Waard als bewoners uit de regio Rotterdam die voor kortere of langere tijd de drukte uit de stad willen ontvluchten. Middels een mix van ontwikkeling van natuur en (agrarisch) landschap in combinatie met onder meer verblijfsrecreatie (economische vitaliteit) willen we dit doel bereiken. Sluit aan op Hollandse banen (voormalige slowlanes) "Zo de natuur in fietsen vanaf de Erasmusbrug in Rotterdam of het Malieveld in Den Haag" (West8, 2015). Dit is wat de Hollandse Banen beogen: stad en land zo aantrekkelijk en vanzelfsprekend mogelijk verbinden. Landschapstafel Haringvliet Ambitie Landschapstafel Haringvliet • Haringvliet beter bereikbaar en toegankelijk maken; • Natuur en cultureel erfgoed beter beleefbaar maken; • Biodiversiteit versterken en deltanatuur ontwikkelen; • Verbinding leggen met duurzame landbouw, innovatieve visserij en wereldhaven Rotterdam. In het gebiedsprogramma zijn alleen procesmiddelen beschikbaar en geen investeringsmiddelen. Voor de Landschapstafel Haringvliet is meer ambitie (meer projecten) dan er middelen beschikbaar zijn. Daardoor is er voor deze opgave nog geen dekking.	
Korte beschrijving project	
Realisatie Poort van de Delta In de investeringsagenda van MRDH is de ambitie opgenomen om het stedelijk gebied met zogenaamde Hollandse Banen te verbinden met de recreatieve natuurgebieden net buiten de stad. Tiengemeten is de poort naar het Nationaal Park van wereldklasse Biesbosch Haringvliet. Vanaf hier kan de Delta beleefd worden met de Deltapontjes en Waterbus. In de toekomst is de ambitie om het landschap van het westen van de Hoeksche Waard op deze manier te ontsluiten. Hier komen de karakteristieke krekens die horen bij het gebied en tevens zorgen voor de het zoete blauwe brandstof, in verbinding met de Bernisse, voor het stedelijk gebied. De Hollandse Baan van Rotterdam naar Tiengemeten is op zich een unieke belevenis door de Hoeksche Waard waar de belevenis van de oorsprong van het voedsel beleefd kan worden. Doel: Verbinding stedelijk gebied MRDH met Nationaal Park Delta Biesbosch Haringvliet	
Kosten en dekking van het project	
€ 1.000.000	
Verwachte realisatie van het project	
2018	
Betrokken partijen	
SOHW, Korendijk, Natuurmonumenten	
Bestuurlijke trekker	
Hoeksche Waard	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 500.000	

MRDH

Regio	MRDH
Projectnaam	Opstellen integrale gebiedsvisie MRDH 2020-2024
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Beter vestigingsklimaat en meer samenhang tussen verstedelijking, groen&recreatie, bereikbaarheid.	
Korte beschrijving project	
Gezamenlijk proces met gemeenschappelijke producten voor lobby en programmering. In de metropoolregio wordt bij de Landschapstafel Hof van Delfland bestuurlijk gesproken over het maken van een (geactualiseerde) gebiedsvisie, voor groen (landschap en recreatie) <u>in verbinding met economie</u>. Er is behoefte aan een integratieslag, het liefst op het niveau van de metropoolregio. Door de programma-organisatie Hof van Delfland is een interviewronde gehouden bij ambtenaren en bestuurders van de Landschapstafel Hof van Delfland om na te gaan waar de behoeften liggen, wat men voor ogen heeft en met welk doel zo'n visie zou moeten worden gemaakt. De uitkomsten worden bij een bestuurlijke oploop eind juni/begin juli met wethouders groen en economie van de <u>metropoolregio</u> gepresenteerd. Voor de provincie is dit initiatief interessant, om meerdere redenen: • Het past goed bij het advies van de PARK Harm Veenenbos: hij vraagt om een meer integrale visie en wil daarmee voeding geven aan de 'doorontwikkeling' van de regionale meerjarenprogramma's groen. • Het kan in de lobby worden gebruikt naar de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 en de statenverkiezingen 2019. • Het opstellen van de visie kan goed passen in de <u>gebiedsgerichte aanpak</u> en het gesprek dat de provincie met de regio wil voeren over het 'gebiedsverhaal' en de 'dragende opgaven' Dit initiatief verkeert in een pril stadium. Op dit moment is nog niet helder: • Of de bestuurders een eenduidig beeld hebben over de functie en inhoud van een gebiedsvisie. • Het initiatief ligt nu bij de Landschapstafel Hof van Delfland. Niet helder is of er draagvlak en energie is bij andere partijen om het te verbreden tot een groter deel van het MRDH-gebied en in welk stadium. Na de bestuurlijke oploop moet helder zijn welk vervolgproces wordt ingezet en wat er gevraagd wordt van partijen. Inzet provincie: • In navolging van het proces in de Krimpenerwaard: als provincie doen we mee en stellen we vooraf geen voorwaarden of kaders: een 'uitgestoken hand' • Een bijdrage in het procesgeld ter beschikking te stellen uit de investeringsimpuls gebiedsgericht werken. In deze fase: om daarvoor het geld te reserveren. Het proces bij Krimpenerwaard heeft geleerd dat het beter is hiervoor vooraf geld te reserveren dan achteraf onze bijdrage te regelen. De provincie kan hiermee een signaal afgeven dat ze het initiatief steunt en belang heeft bij de uitkomsten om gezamenlijk richting te geven aan gebiedsgericht en opgavegericht werken. • Eind juni/ begin juli wordt een bestuurlijke oploop georganiseerd van wethouders economie en groen in de metropoolregio. De provincie kan daar het bestuurlijke signaal communiceren aangeven welke rol daarbij past. Aandachtspunten: • Het kan een goede strategie zijn om de gebiedsvisie <u>modulair</u> op te bouwen en te beginnen met 'Metropolitaan Landschap' (onderdeel van het Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad). • Belangrijk is om van lopende trajecten, zoals MIRT-onderzoek bereikbaarheid Rotterdam - Den Haag, de nieuwste inzichten af te tappen en te integreren. Keuzes die al elders al worden gemaakt worden niet over gedaan. • Periodieke herijking is nodig om de integraliteit (samenhang) te bewaken. Als dat leidt 'schuarpunten' vraagt dat om nieuwe keuzes.	
Kosten en dekking van het project	
€ 100.000	

Verwachte realisatie van het project
Eind 2017
Betrokken partijen
Delft, Den Haag, Lansingerland, Maassluis, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Zoetermeer, Westland, Zuidplas, Dunea, Staatsbosbeheer, Stichting Zuid-Hollands Landschap, Vereniging Natuurmonumenten, Vockestaert en Hoogheemraadschap Delfland.
Bestuurlijke trekker
Op dit moment (initiatief): voorzitter Landschapstafel Hof van Delfland (A. Rodenburg)
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 40.000

Regio	MRDH/Drechtsteden/Holland Rijnland
Projectnaam	Extra impuls fieldlabs
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterking kenniseconomie	
Korte beschrijving project	
	Voor de transitie naar een duurzame, digitale economie zijn fieldlabs cruciaal. Fieldlabs zijn praktijkomgevingen waarin bedrijven en kennisinstellingen doelgericht smart (Next Economy) producten en technologieën ontwikkelen, testen en implementeren. Fieldlabs helpen bedrijven om de “Valley of death” te overwinnen waarin veelbelovende innovaties vaak stranden. Om deze transitie te maken heeft het bedrijfsleven behoefte aan specifieke kennis over een groot aantal nieuwe technologieën (Smart Industry) waaronder robotisering, 3D printing, Internet of things, big data processing en sensortechnologie. Het is, met name voor het MKB, onmogelijk om al deze kennis zelf in huis te halen. Tegelijkertijd is voor overheden de urgentie groot om nieuwe technologieën te benutten in relatie tot het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Voor de realisatie van fieldlabs die een bijdrage leveren aan de transitie naar de Next Economy heeft de provincie € 4 miljoen beschikbaar gesteld (€2 miljoen EFRO-middelen en €2 miljoen provinciale cofinanciering). Voorstellen kunnen tot en met 12 mei 2017 ingediend worden bij EFRO Kansen voor West II. De verwachting is dat er fors meer (goede) verzoeken binnenkomen in deze call dan dat er middelen beschikbaar zijn, of dat projecten net niet voldoen aan de vereisten (bijv. omdat er minder nadruk ligt op het MKB dan dat vereist is binnen EFRO). Het gaat met name om de fieldlabs Composite Automation Development Center (CADC), Dutch Optics Centre (DOC), Automated Driving en Unmanned Valley Valkenburg.
Kosten en dekking van het project	
	De fieldlabs zullen elk minimaal 50% eigen financiering van bedrijven en kennisinstellingen moeten regelen om in aanmerking te komen voor (EFRO) financiering.
Verwachte realisatie van het project	
	De meeste fieldlabs zullen starten zodra de financiering rond is. Bij het CADC weten we dat ze begin 2018 willen starten.
Betrokken partijen	
	Verschillende bedrijven en kennisinstellingen.
Bestuurlijke trekker	
	Bestuurlijk trekkers van de fieldlabs zijn Ferrie Förster (wethouder Delft) en Adri Bom-Lemstra
Extra provinciale bijdrage	
	Voorgesteld wordt om € 3.500.000 van de middelen voor het investeringsprogramma te bestemmen voor fieldlabs. Eind juni/ begin juli zal duidelijk worden welke projecten via EFRO Kansen voor West II gefinancierd kunnen worden en welke onvoldoende passen binnen de EFRO call, maar wel goed passen binnen de Roadmap Next economy. Ook zal duidelijk worden welke projecten net geen EFRO-financiering kunnen krijgen. Het kan dan gaan om ophoging van de EFRO-call en/of om een incidentele subsidie voor de fieldlabs.

Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Regio	Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
Projectnaam	Arbeidsmarkt en onderwijs (HBO) Alblasserwaard Vijfheerenlanden
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken economisch profiel Alblasserwaard Vijfheerenlanden.	
Korte beschrijving project	
In het Marktbewerkingsplan van de Arbeidsmarktregio Gorinchem (het grondgebied van de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en Lingewaal) wordt aangegeven dat er dringend behoefte is aan HBO-opleidingen in dit deel van de Zuidelijke Randstad. ICT is steeds meer een voorwaarde voor het invullen van allerlei arbeidsplaatsen, zoals in de zorg. Maar ook in de maritieme sector en eigenlijk elke sector. Dit project richt zich op het opzetten van een deeltijdopleiding HBO ICT in Gorinchem. Voorgenomen start in september 2017 met een proef voor drie jaar. HBO Drechtsteden voert de activiteiten in Gorinchem uit, "in het hart van de regio", "dicht bij de bedrijven en studenten".	
Kosten en dekking van het project	
€ 360.000 (€120.000/jaar voor een periode van 3 jaar)	
Dekking: - bijdrage publiek: Arbeidsmarktregio voor onderzoek - bijdrage privaat: Da Vinci College en School & Bedrijf voor onderzoek Nog te realiseren dekking: € 10.000	
Verwachte realisatie van het project	
Een deeltijd opleiding HBO ICT in Gorinchem	
Betrokken partijen	
Het is een samenwerkingsproject van 7 gemeenten in de Arbeidsmarktregio, Da Vinci, Wellant, HBO Drechtsteden. Uit het bedrijfsleven zijn aangehaakt Transfer-solutions, C3Group, Tredion ICT & Telecom, KIVI, (Koninklijk Instituut voor Ingenieurs), Amit Services, Proxsys, HBO Drechtsteden en VNONCW. Diverse lokale stakeholders	
Bestuurlijke trekker	
Bestuurlijk eigenaar: Wethouder Hans Freije van de gemeente Gorinchem en de Arbeidsmarktregio Gorinchem.	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 10.000	

Regio	Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
Projectnaam	Cheese experience
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken toeristisch recreatief profiel Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Deze opgave komt zowel naar voren in het intern traject PZH voor Gebiedsgericht werken regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden om te komen tot de integrale opgaven voor dit gebied, als uit het traject Grenzeloos Samenwerken van de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (werksessie 26 april 2017).	
Korte beschrijving project	
Het HollandCity concept kent de verhaallijnen die als denkbeeldige metrolijnen door Nederland lopen. Ze verbinden plekken via een thema of interesse aan elkaar. Zo brengen ze bekende bezienswaardigheden in beeld, maar laten ze ook zien dat ons land meer te bieden heeft. Vanuit internationaal perspectief zou een kaasroute een typisch Hollandse lijn kunnen zijn: The Amsterdam Cheesetrail! Een route van Leerdam tot Amsterdam, twee bekende kaasmerken. Als “stepping stone” op weg naar realisatie van de kaasroute, zal in Bleskensgraaf een kaashalte gerealiseerd gaan worden: Kaas Experience Center Bleskensgraaf! Hiervoor is in 2014 een rijksmonumentale boerderij aangekocht door Zuivelfabriek De Graafstroom. Een op te richten stichting wil de boerderij restaureren en herbestemmen zodat bezoekers en gebruikers deze kunnen beleven. Het boerenerf wordt streekeigen met alle aanwezige efelementen opnieuw ingericht. De moestuin wordt onderhouden door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het hele project zal energieneutraal functioneren. De kracht van de plannen rond het Kaas Experience Center is de samenhang in de verschillende deelgebieden die samenkomen in een integrale aanpak. In de te restaureren boerderij komt een bezoekerscentrum waar bezoekers de gehele keten van <i>Koe tot Kaas</i> kunnen zien, een kleine restauratieve voorziening, een expositieruimte, een winkeltje voor kaas, producten van de eigen moestuin en andere streekproducten. In de boerderij wordt een kaasmakerij gebouwd waar bezoekers hun eigen kaas kunnen maken. Tevens biedt de kaasmakerij ruimte voor innovatieve productontwikkeling. Op het erf is ruimte voor een moestuin, een schuurtje voor gereedschappen, een ingericht stookhuis met vatenbank. Bezoekers kunnen vrij rondlopen over het terrein en gebruik maken van een passend terras. Het geheel moet de sfeer ademen van een boerderij in bedrijf waar de sporen van de oude bedrijfsvoering zichtbaar zijn en blijven. Het beheer, de exploitatie en het personeel zullen onder een op te richten stichting vallen. In het doel van de stichting wordt opgenomen om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een werkplek te willen bieden. Dat geldt ook voor de inzet van oudere werknemers van Zuivelfabriek De Graafstroom die hun deskundigheid inzetten om kennis over te dragen. De herbestemde boerderij zal voorzieningen leveren voor het realiseren van een Groene Cirkel Kaas (in gesprek met PZH). doelstellingen: i. Het sluiten van grondstofkringlopen ii. Het versterken van regionale voedselketens iii. Het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen voor de biodiversiteit iv. Het versterken van de agrarische sector als economisch cluster Eén van de tastbare resultaten is de wens om nieuwe en exclusieve streekkaas te willen ontwikkelen. Het Kaas Experience Center is het uithangbord voor dit nieuwe product.	
Kosten en dekking van het project	
€ 3.750.000 (voor de restauratie, herbestemming en herinrichting)	

Dekking:

- bijdrage aangesloten boeren van Zuivelfabriek De Graafstroom: € 2.400.000,-
- bijdrage Provincie Z-H (Groen Verbind): € 237.500,-
- bijdrage Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: € 12.600,- voor het uitvoeren van bouwhistorisch onderzoek van de monumentale boerderij (nog geen toezegging)
- bijdrage Leader Polders met Waarden: aanvraag
- bijdrage VSB-fonds: aanvraag
- vraag Investeringsagenda: € 500.000,-

Het beheer, de exploitatie en de medewerkers worden in een stichting worden ondergebracht.

Verwachte realisatie van het project

De verwachting is dat in de zomer van 2017 de schop de grond gaat en dat de restauratie, de herbestemming en herinrichting in de zomer van 2018 zijn afgerond.

Betrokken partijen

Gebiedscoalitie Alblasserwaard Vijfheerenlanden (platform waarbij 26 maatschappelijke organisaties zijn aangesloten), Deltamilk (de melkfabriek in Bleskensgraaf), Zuivelfabriek De Graafstroom (coöperatie waarbij ongeveer 165 boeren zijn aangesloten), gemeente Molenwaard, Avres (de instelling die de Participatiewet in de regio uitvoert), Stichting Werelderfgoed Kinderdijk (SWEK), TU Delft, energiecoöperatie De Knotwilg, Stichting Boerderij & Erf, actief in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, de Regionale Gemalenstichting Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, de Historische Vereniging Binnenwaard.

Bestuurlijke trekker

Bestuurlijk eigenaar: Dirk van der Borg voor de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

Gevraagde provinciale bijdrage

€ 500.000

Goeree Overflakkee

Gebiedsprogramma

Goeree-Overflakkee streeft naar het toekomstbeeld van een sterk energieneutraal eiland waar gezonde voedsel(productie) en duurzame energiewinning bepalend zijn voor de economische groei in de regio. Met het gebiedsprogramma willen regio en provincie de sociale en economische vitaliteit van het gebied versterken.

Regio	Goeree Overflakkee (in relatie tot Hoeksche Waard/Voorne Putten /Drechtsteden)
Projectnaam	Versterken Poorten rond Haringvliet
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken kwaliteit van Nationaal Park als vestigingsplaatsfactor Opgave wordt ook benoemd in het gebiedsprogramma Goeree Overflakkee. <u>Verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving en versterken van recreatie en toerisme</u> Het eiland staat voor een aantal uitdagingen. De bevolkingsgroei stabiliseert en de regio krijgt in ieder geval te maken met een sterke vergrijzing en ontgroening. Verschuiving van inwoners van de kleine naar de grote kernen leidt tot afnemende draagkracht en druk op voorzieningen – en daarmee tevens druk op de sociaal-maatschappelijke structuren. Om deze trend te keren zet de gemeente in op (kwalitatieve) groei om zo de sociaal – economische vitaliteit te behouden en verbeteren. Ook de economische activiteit en dynamiek staan onder druk. Zo is de ruimtevraag voor bedrijventerreinen laag en de woningmarkt lastig. Veel toeristische voorzieningen hebben een moderniseringsslag nodig en er is een productdifferentiatie noodzakelijk. <u>Nationaal Park van wereldklasse NL Delta Biesbosch-Haringvliet</u> Goeree-Overflakkee maakt deel uit van het Nationaal Park van wereldklasse NL Delta Biesbosch-Haringvliet. Het Nationaal Park heeft alles in huis om hét natuur- en recreatiegebied te worden voor bewoners uit de regio Rotterdam die voor kortere of langere tijd de drukte uit de stad willen ontvluchten maar ook voor (inter)nationale toeristen heeft het gebied veel te bieden. Met de uitverkiezing tot mooiste natuurgebied van Nederland ontstaat er een enorme kans voor Goeree-Overflakkee.	

Landschapstafel Haringvliet

Ambitie Landschapstafel Haringvliet

- Haringvliet beter bereikbaar en toegankelijk maken;
- Natuur en cultureel erfgoed beter beleefbaar maken;
- Biodiversiteit versterken en deltanatuur ontwikkelen;
- Verbinding leggen met duurzame landbouw, innovatieve visserij en wereldhaven Rotterdam.

In het gebiedsprogramma Goeree Overflakkee zijn procesmiddelen beschikbaar en geen investeringsmiddelen. Voor de Landschapstafel Haringvliet is meer ambitie (meer projecten) dan er middelen beschikbaar zijn. Daardoor is er voor deze opgave nog geen dekking.

Korte beschrijving project

Bereikbaarheid en kwaliteit van één van de benoemde Poorten rond het Haringvliet is nog niet op orde. Het gaat om de Poort Noordrand Goeree Overflakkee(Middelharnis/Stellendam). De waterbus vaart over het Haringvliet en krijgt een halte bij zowel Middelharnis en Stellendam. Goeree Overflakkee is met de waterbus bereikbaar vanuit Rotterdam. Bij Middelharnis moet onder andere de verbinding tussen steiger en centrum nog worden verbeterd. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor recreatieve ontwikkelingen rond Stellendam.

Kosten en dekking van het project

€ 230.000,00

Verwachte realisatie van het project

2017-2018

Betrokken partijen

Gemeente Goeree-Overflakkee

Bestuurlijke trekker

Goeree Overflakkee

Gevraagde provinciale bijdrage

€ 115.000,00

Regio	Goeree Overflakkee
Projectnaam	Smart Water
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken sociale en economische vitaliteit Opgave wordt ook benoemd in het gebiedsprogramma Goeree Overflakkee. <u>Smart Water</u> In opdracht van de provincie Z-H en de gemeente Goeree Overflakkee is in 2016 de 'Economische Transformatiemonitor' ingezet. Hiermee zijn de huidige economische structuur en de maximale economische potentie van de regio in beeld gebracht. Hieropvolgend is door de FOGO (Federatie ondernemersverenigingen Goeree Overflakkee) een breed gedragen samenhangende strategie ontwikkeld rondom het thema "Smart Water". In december 2016 heeft dit geresulteerd in de oprichting van een stuurgroep waarin vanuit de "3 O's" (Onderwijs / Ondernemers / Overheden) er vertegenwoordigers zijn gekomen die gezamenlijk sturing gaan geven aan de verdere uitwerking. Uitgangspunten zijn: • Het Programma SMART WATER versnelt de economische ontwikkeling en toepassing van innovatieve watertechnologieën (in de leef-, voedsel- en energie sectoren) op Goeree-Overflakkee. • Door als geen ander te weten wat er speelt (op en buiten GO) verbindt, ondersteunt en activeert het Programma SMART WATER daar waar kansen liggen. • Hiermee draagt het Programma SMART WATER significant bij aan het realiseren van meer dan 1600 banen op Goeree-Overflakkee vóór 2025. Voor de ontwikkeling, organisatie en uitvoering van het programma worden door de betrokken partijen middelen ingezet. Vanuit de provincie Z-H is voor haar inzet voor de komende 3 jaar ook een bijdrage nodig van € 100.000,- p. jaar. Vanuit de provincie Z-H is ook de Subsidieregeling 'Regionale Netwerk Topsectoren', in beeld. De regeling richt zich echter op netwerken en hun crossovers die binnen de pijlers van de topsectoren en op Zuidvleugelniveau vallen.	
Korte beschrijving project	
Ontwikkeling, organisatie en uitvoering van een triple helix organisatie die de economische visie van het eiland gaat uitvoeren.	
Kosten en dekking van het project	
Circa € 750.000,00	
Verwachte realisatie van het project	
Betrokken partijen	
• Regionale Scholengemeenschap Goeree-Overflakkee (RGO) • Christelijke Scholengemeenschap Prins Maurits (CSGPM) • Federatie Ondernemersvereniging Goeree Overflakkee (FOGO) • Gemeente Goeree Overflakkee • Provincie Zuid-Holland	
Bestuurlijke trekker	
Goeree Overflakkee: FOGO.	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 300.000,00	

Regio	Goeree Overflakkee (i.s.m. Hoeksche Waard)
Projectnaam	Duurzame en innovatieve Landbouw
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Vernieuwen Economie: transitie naar een duurzame en innovatieve landbouwsector/topregio in Europa. Opgave wordt ook benoemd in het gebiedsprogramma Goeree Overflakkee. <u>Duurzame Landbouw</u> Goeree Overflakkee is (net als Hoeksche Waard) één van de economisch belangrijkste landbouwgebieden van Nederland. De landbouwsector staat door maatschappelijke ontwikkelingen als mondialisering, internationale concurrentie en klimaatverandering en voor een transitieopgave. Een transitie naar een vitale innovatieve en duurzame landbouw, waarbij duurzame energie, CO2 reductie, duurzame waterhuishouding en bodemgebruik centraal staat. En circulaire economie en biobased economy een rol spelen. <u>Agrarisch Ontwikkelprogramma Goeree Overflakkee</u> Op 1 juli 2016 is het rapport Agrarisch Ontwikkelprogramma Goeree Overflakkee gepresenteerd aan de Commissaris van de Koning Jaap Smit. Het AOP is tot stand gekomen in opdracht van de LTO Noord-afdeling en i.s.m. HAS Hogeschool, Rabobank Het Haringvliet, de gemeente Goeree-Overflakkee en het Edudelta College Middelharnis. Het rapport betreft een breed gedragen Agrarische toekomstvisie en ontwikkelingsagenda. Met de betrokken partijen is ook een stuurgroep ingesteld. De partijen zijn ook verbonden aan de Landschapstafel, zie onder. <u>Landschapstafel/ groene cirkel Duurzame en Innovatieve Landbouw</u> In de Landschapstafel Duurzame en Innovatieve landbouw nemen de regio Hoeksche Waard en Goeree Overflakkee samen deel met de Rabobank, het waterschap Hollandse Delta, LTO Noord, Stichting Veldleeuwewik, verschillende (grote) agrarische ondernemers, maatschappelijke organisaties en kennispartijen. Het netwerk heeft de ambitie om zich vanuit de hele keten door te ontwikkelen (groene cirkel). Doel is Europees koploper te worden in innovatieve en duurzame landbouw. Dit doen zij o.a. door innovatieve initiatieven/ projecten te ondersteunen (kennis, middelen, netwerk) die bijdragen aan de transitieopgave. Om de transitie te versnellen zijn investeringsmiddelen nodig. Een belangrijk middel van de provincie Z-H is de subsidieregeling POP 3, waarmee verschillende grote initiatiefnemers als proeftuin en middels cofinanciering ondersteund worden. Echter bestaan ook nog veel andere initiatieven die buiten dit kader vallen maar wel bijdragen aan de transitie- en gebieds- opgave. Vanuit de landschapstafel/ groene cirkel en het gebiedsprogramma GO/ HW zullen initiatieven ondersteund worden die bijdragen aan de gestelde opgave/ doelen (waaronder de sleutelopgaven uit het gebiedsprogramma en de beleidsdoelen van de gemeente (n)/ provincie Z-H).	
Korte beschrijving project	
Investing in innovatieve duurzame landbouw projecten die bijdragen aan de transitieopgave op Goeree Overflakkee. Voorbeelden van de door de landschapstafel geïnventariseerde projecten zijn: • <u>Akkerbouw Innovatie- en kenniscentrum / fieldlab (Dirksland)</u> • Doel: opbouw van een kenniscentrum infrastructuur in Dirksland, als onderdeel van een breder netwerk van samenwerkende proeftuinen bij koploperbedrijven in de ZW Delta van NL. • Initiatiefnemer: Franzen Landbouw, teler van aardappels, suikerbieten, tarwe, graszaad, witlof, conserven en uien. • Realisatie: 2018/ 2019	

• <u>Middelinjectie</u> • Doel: Minimaliseren injectie van pesticiden i.r.t. verbeteren bodemleven • Initiatiefnemer: V.O.F. van Putten in Dirksland, teler van groenten en champignons. • Realisatie: 2018/ 2019 • <u>Zeewierakkers</u> • Doel: opzetten van een zeewierboerderij in de Grevelingen. Zeewier kan na onderzoek i.s.m. WUR, worden ingezet als mogelijk veevoer en bemesting akker-/ tuin- bouw. • Initiatiefnemer: Seaweed Harvest Holland • Realisatie: 2019/ 2020
Kosten en dekking van het project
€ 900.000,00
Verwachte realisatie van het project
Zie aanvullingen voor geïnventariseerde voorbeeldprojecten.
Betrokken partijen
Landschapstafel/ 'Groene Cirkel' Duurzame en Innovatieve Landbouw Stuurgroep Agrarisch Ontwikkelprogramma Stuurgroep Smart Water Duurzaamheidsalliantie Goeree Overflakkee
Bestuurlijke trekker
Goeree Overflakkee
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 500.000,00

Regio	Goeree Overflakkee
Projectnaam	Energy Island
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Vernieuwen Energie: proeftuin van Energietransitie Opgave wordt ook benoemd in het gebiedsprogramma Goeree Overflakkee <u>Duurzame energie: 'Energy Island'</u> Goeree-Overflakkee Energy Island Goeree-Overflakkee is in 2020 energie-neutraal en loopt daarmee voorop in Nederland. Op dit moment wordt meer dan 40% duurzaam opgewekt. Ook wordt in het kader van de Nationaal Energieakkoord 225 MW aan windenergie van de 735,5 MW in Zuid-Holland op Goeree Overflakkee gerealiseerd. De betrokken partijen op Goeree-Overflakkee willen meer doen aan de energietransitie en willen ook energie leveren aan andere delen van de Zuidwestelijke Delta, zoals de stad Rotterdam. Dit vraagt de nodige inspanningen binnen die bijdragen aan de thema's: • Energieopwekking • Energiebesparing • Innovatie & energietransitie • Maatschappelijke randvoorwaarden voor de energietransitie <u>Duurzaamheidsalliantie</u> De duurzaamheidsalliantie is een jong en dynamisch netwerk in ontwikkeling. Met als doel de verduurzaming en innovatie te versnellen en bewustwording te vergroten. Samen met een groot aantal koplopers, (ondernemers als Greenpoint, Energieke Regio, Greenhuus), de Rabobank, de gemeente Goeree Overflakkee en de provincie Zuid-Holland is het netwerk in januari 2016 gestart en zijn verschillende onderwerpen opgepakt en werkgroepen gestart: nul op de meter, duurzaamheidsbehoefte bedrijven, smart grid en de kennishub. <u>Proeftuin van energietransitie</u> In het werkatelier Energie & Ruimte (i.s.m. min van I&M, gemeente GO en provincie Z-H) worden de verschillende transitiepaden/ontwikkel scenario's van het eiland verkend. Eén van de scenario's is dat het eiland zich doorontwikkelt tot een energieleverend eiland, Energy Island. Ook wel de batterij van Rotterdam genoemd (Werkatelier Energie & Ruimte). Omdat Energy Island als ambitie voorloopt op andere regio's, is Goeree Overflakkee benoemd als dé proeftuin van Zuid-Holland (Energieagenda WATT, provincie Zuid-Holland) om pilots en experimenten uit te voeren die bijdragen aan de transitieopgave. Goeree Overflakkee is ook door het Energy Innovation Board als hotspot benoemd binnen het werkprogramma om te komen tot een ' Smart Multi Commodity Grid'. In samenwerking met de gemeente binnen het gebiedsprogramma, maar ook met partijen uit smart water en de duurzaamheidsalliantie, kunnen initiatieven die bijdragen aan de transitieopgave Energy Island en de proeftuin van Energietransitie worden geïnventariseerd en ondersteund middels netwerk, kennis en cofinanciering (proces en investeringsgeld). Belangrijke opgaveonderwerpen zijn bijvoorbeeld, (nieuwe) energie & ruimte, energieopslag (verkenning waterstofeconomie) en smart grid. Voor deze ambities zijn proces en investeringsgeld nodig. <u>Energieopslag/ waterstof</u> Energieopslag en de verbreding naar waterstofeconomie wordt als een belangrijke opgave gezien op het eiland. Om initiatieven die een bijdrage leveren aan de transitie- en gebieds- opgave te kunnen ondersteunen zijn investeringsmiddelen nodig. Daarbij vooropgesteld dat het initiatief bijdraagt aan onze opgaven/ doelen en criteria zoals het voorkomen van staatssteun. Rondom het onderwerp spelen	

verschillende processen/ programma's een rol:

- De provincie neemt deel aan Europese call FCH-JU: Project 3EMOTION. Succes is dat de komende 3,5 jaar 4 waterstofbussen voor personenvervoer zullen worden ingezet op Goeree Overflakkee. Voor de volgende call zal deze inzet worden vergroot naar 10-15 bussen in 2020.
- In navolging van het project 3EMOTION. Zal een mediator, in opdracht van de provincie Z-H, enerzijds terugkijken op het project en anderzijds vooruitkijken naar de mogelijkheden van waterstof en een waterstof vulpunt op Goeree Overflakkee.
- Waterstof en de waterstofeconomie wordt als een serieus scenario verkend door het min I&M, de gemeente Goeree Overflakkee en de provincie Z-H. In 2017 zal een verkenning worden uitgevoerd naar de potentie van waterstof in de regio.
- De gemeente Goeree Overflakkee, Rotterdam en de provincie Z-H nemen deel aan de EU Call Fuel Vision (LIFE IP). Betreft ondersteuning aan doorontwikkeling van de regionale brandstofvisie en concrete projecten zoals bijvoorbeeld een waterstof vulpunt op Goeree Overflakkee.

Korte beschrijving project

Investering in innovatieve pilots/experimenten die bijdragen aan de transitie naar 'Energy Island'/'Smart multi commodity Grid', zoals de opgave energieopslag en waterstofeconomie. Thema's zijn:

- Energieopwekking
- Energiebesparing
- Innovatie & energietransitie
- Maatschappelijke randvoorwaarden voor de energietransitie

Zie onder verschillende mogelijke voorbeeldprojecten. Dit zijn projecten/ initiatieven die zijn geïnventariseerd vanuit het gebiedsprogramma met een experimenterend karakter waarvan de uitvoering afhankelijk is van factoren als wet en regelgeving/ politiek/ economie/ middelen etc.

Voorbeeldproject binnen het thema innovatie en energietransitie:

- Waterstof vulpunt (multifuelstation inclusief waterstof)
- Doel: Realisatie multifuelstation (inclusief waterstof) Oude-Tonge
- Initiatiefnemer: Greenpoint
- Realisatie: 2018/ 2019

Voorbeeldprojecten/ experimenten binnen het thema energieopwekking:

- Sheerwind
- Doel: Nieuwe vorm wind energie
- Initiatiefnemer: invelox technologie
- Resultaat: 2017/ 2018
- Airborne windenergie)
- Doel: nieuwe vorm wind energie
- Initiatiefnemers: b.v. E-Kite, Ampyx, Kitepower
- Resultaat: onderzoek haalbaarheid in 2017
- Drijvende zonnepanelen
- Doel: nieuwe vorm van Zonne-energie.
- Initiatiefnemer: NL consortium
- Resultaat: haalbaarheidsonderzoek 2018
- Mobiele zonneparken
- Doel: nieuwe vorm van mobile Zonne-energie op landbouwgebied.
- Initiatiefnemer: p.m.

• Verkenning haalbaarheid 2018 • <u>Zonne-energie uit planten</u> • Doel: nieuwe vorm van zichtbare Zonne-energie i.r.t. traject Energy Highway N59 • Initiatiefnemer: Plant E • Resultaat: haalbaarheid onderzoek 2017/2018
Kosten en dekking van het project
€ 3.700.000,00
Verwachte realisatie van het project
Betrokken partijen
Gemeente Goeree Overflakkee Stuurgroep Smart Water Duurzaamheidsalliantie Ministerie van I&M
Bestuurlijke trekker
Goeree Overflakkee
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 1.800.000,00

AGW/Midden Holland

De beschrijvingen zijn overgenomen van de brief van de regio Alphen aan den Rijn – Midden-Holland – Woerden aan het college van Gedeputeerde Staten waarin de regio de verschillende voorstellen toelicht.

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	Kaas-academie
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken economisch profiel Midden-Holland	
Korte beschrijving project	
In 2014 hebben de gemeenten Woerden, Bodegraven-Reeuwijk en Gouda, Rabobank Rijn en Veenstroom, Zijerveld en SVO vakopleidingen (food) een intentieverklaring “Kaasacademie” ondertekent. Doelen zijn: versterken van de kaaseconomie in het Groene Hart, het verbeteren van opleidingsmogelijkheden in de kaasbranche en het ontwikkelen van toerisme/recreatie op het thema kaas. Dit door middel van het creëren van broedplaatsen (fieldlabs) op verschillende plekken in het Groene Hart, waar verschillende functies en doelgroepen samenkomen (scholen, ondernemers en bezoekers) en die met kennis verbinden aan werk, stageplaatsen en werkervaringsplaatsen in de regio. Tevens wordt een digitale kennisbank gerealiseerd. Met de komst van de eerste broedplaats/fieldlab, het “Kaaspakhuis” in Woerden (opening mei 2017), is er naast een gestarte opleidingsmodule van het Futura college ook een fysieke plek om leerlingen op te leiden. Feitelijk wordt hiermee de daadwerkelijke start van de brede Groene Hart ‘kaasacademie’ gemarkeerd. Het Kaaspakhuis biedt aan meerdere regionale onderwijs-partijen de mogelijkheid voor onderwijs en training. In de nabije toekomst moet het Kaaspakhuis een opstap zijn naar verschillende fieldlabs bij bedrijven in andere Groene Hart gemeenten, zoals Gouda en Bodegraven-Reeuwijk, maar misschien ook in Kaag en Braassem/Alphen aan den Rijn en Zuidplas, waar het grootste deel van de zelfkazende boeren is gevestigd. Het fieldlab Woerden wordt ingericht met meerdere partijen, waarin een kaasmakerij en kaasopleg komt met educatieve- en voorlichting doeleinden. Een brug slaan naar werk en bedrijven in de regio is daarbij het uitgangspunt. Hiernaast is het mogelijk om een “experience” deel toe te voegen aan een fieldlab. Hiervoor zijn in Gouda vergaande plannen vanuit het bedrijfsleven. Deze zou gecombineerd kunnen worden met een opleiding in toerisme en/of gaming.	
Kosten en dekking van het project	
€ 505.000,- Kosten: benodigd voor de realisatie van 1 extra fieldlab en coördinatie en realisatie van een digitaal kennisplatform (naast het Kaaspakhuis in Woerden bijvoorbeeld in Gouda, Kaag&Braassem/Alphen aan den Rijn, Bleskensgraaf en Bodegraven-Reeuwijk, De inrichting van het Kaaspakhuis in Woerden is voor het grootste deel reeds gefinancierd, onder andere door een bijdrage van de gemeente Woerden en kaasbedrijf Zijerveld. Ook is er een Leader subsidie in aanvraag. Groene Hart Werkt! levert in 2017 een bijdrage aan de kosten van de regionale coördinatie van het project en het opstellen van een projectplan voor een “regionale uitrol” van de kaasacademie via fieldlabs in diverse gemeenten in het Groene Hart. Cofinanciering van de verschillende lokale fieldlabs via gemeenten/provincie/lokale bedrijven/onderwijsinstellingen en/of aanvullende regelingen vanuit Europa (Leader, EFRO).	
Verwachte realisatie van het project	
Opening Kaaspakhuis Woerden 2017, Fieldlabs Gouda/K&B/Alphen/Bleskensgraaf in onderzoek. In Gouda aansluiting op de Cheese Experience.	
Betrokken partijen	

Bestuurlijke trekker
Trekker fieldlab Woerden: Stichting Kaaspakhuis/gemeente Woerden
Gevraagde provinciale bijdrage
€225.000

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	Cheese Experience
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterking economische profiel regio Midden-Holland en Woerden	
Korte beschrijving project	
In het Bestuursakkoord is opgenomen dat een deel van het Groene Hart zich wil profileren als Cheese Valley, met onder andere een Kaasacademie, onderzoek naar fieldlabs en een Cheese Experience. De tot nu betrokken gemeenten zijn Bodegraven-Reeuwijk, Krimpenerwaard, Woerden en Gouda. Tevens is in het akkoord gerefereerd aan de Dutch Food and Cuisine lijn, waarbij in samenwerking met het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) het thema kaas prominent onder de aandacht wordt gebracht van (internationale) toeristen. Korte omschrijving: Een Cheese Experience is een mooie aanvulling op alle bestaande activiteiten en een 'must see' in de kaasregio ofwel het Gele Hart. Het college van Gouda ziet kansen voor een Cheese Experience als invulling van het icoon kaas in het Groene Hart. Met een Cheese Experience is het tevens mogelijk om: • de leegstand in de Goudse binnenstad te verminderen • cultureel erfgoed een herbestemming te geven, aangezien een Rijksmonument in beeld is als potentiële locatie • het toerisme in de gehele regio een extra impuls te geven door middel van arrangementen in het Gele Hart • invulling te geven aan een voorlichtende en educatieve functie rondom kaas Op dit moment wordt via een businesscase, waaraan de provincie Zuid-Holland eveneens een financiële bijdrage levert, de haalbaarheid van een Cheese Experience in Gouda onderzocht. Begin april 2017 zijn de uitkomsten van deze businesscase naar verwachting beschikbaar. Het college van Gouda wil alvast anticiperen op het vervolg, in geval de businesscase daar 'groen licht' voor geeft, en nadenken over wat er nodig is om de komst van een Cheese Experience mogelijk te maken, uitgaande van realisatie van het plan in 2018. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de Cheese Experience bedoeld is als een commercieel initiatief en er – mede vanwege de regelgeving op het gebied van staatssteun – geen overheidsmiddelen beschikbaar zullen worden gesteld ten behoeve van een gezonde exploitatie. Wél overweegt het college een bijdrage te leveren in de inrichtingskosten, aangezien het geschikt maken van een Rijksmonument en de regels die in acht moeten worden genomen bij de verbouwing van cultureel erfgoed, extra kosten met zich mee brengen. Daartoe acht het college een opstartsubsidie een goede vorm.	
Kosten en dekking van het project	
€ 381.000 In de begroting van de gemeente Gouda wordt in zowel 2017 als in 2018 een bedrag van 45.000 euro vrijgemaakt (dus in totaal 90.000 euro) als bijdrage voor de verbouwing en inrichting van de locatie ten behoeve van een Cheese Experience. Dit gebeurt via inzet van een deel van de middelen voor stadsmarketing. Het college is tevens voornemens om het bedrijfsleven te benaderen een zelfde bedrag van 90.000 euro beschikbaar te stellen hiervoor. Indien de provincie bereid is het totale bedrag van 180.000 euro aan te vullen met een provinciale bijdrage uit 'gebiedsgericht werken' van eveneens 180.000 euro, dan is er in totaal 360.000 euro beschikbaar als opstartsubsidie. Uiteraard dient kritisch gekeken te worden naar de voorwaarden die gemeente Gouda, bedrijfsleven en de provincie Zuid-Holland willen verbinden aan het beschikbaar maken van deze impuls. Na afronding van de businesscase zal dit nader worden uitgewerkt, als onderdeel van een concreet projectplan.	

Tevens wordt een koppeling met de regionale Kaasacademie onderzocht vanuit Groene Hart Werkt!.
Verwachte realisatie van het project
Startbijeenkomst vond plaats op 7 maart. Vervolg is opzetten businesscase, naar verwachting april 2017 gereed
Betrokken partijen
Gemeente Gouda, gemeente Woerden, bedrijfsleven en de regio Midden-Holland.
Bestuurlijke trekker
Het bestuurlijk trekkerschap is in handen van Daphne Bergman, wethouder Gouda.
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 180.000

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	CIV smart technology
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken economisch profiel Midden-Holland	
Korte beschrijving project	
	In september 2016 is mede dankzij de steun van een aantal Groene Hart gemeenten en bedrijven de MBO opleiding “CIV Smart Technology” van start gegaan. Hierbij wordt ICT techniek en “gewone” techniek gecombineerd. Kort gezegd gaat het om de automatisering van complexe technische processen (inclusief integratie van nieuwe 3D technieken). Belangrijk hierbij is de nieuwe manier van lesgeven: niet alleen vanuit het leslokaal maar zo veel mogelijk bij en met bedrijven en via het werken aan opdrachten van bedrijven. Dit is noodzakelijk omdat de ontwikkelingen zo snel gaan dat kennis die men bij “gewone” opleidingen opdoet op dit vlak bij afstuderen soms al achterhaald is omdat bedrijven al verder zijn. Binnen deze opleiding zijn nog een aantal zaken waar aanvullende financiering voor wordt gezocht. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een “Smart Technology Bus” (om leerlingen naar bedrijven te brengen met de mogelijkheid om onderweg les te geven) een “Digitale Campus Smart Technology” en een “Smart Technology Festival”. Hiernaast is het de wens op bij verschillende gemeenten fieldlabs in te richten op aparte locaties of bij een bestaande onderwijsinstelling (bv Duurzaamheidsacademie Dordrecht) of bedrijf (bedrijfslab). Cofinanciering van de opleiding is geregeld via deelname van gemeenten en bedrijven. Cofinanciering van de aanvullende projecten binnen de opleiding zoals genoemd, wordt nog gezocht, bijvoorbeeld bij deelnemende gemeenten, bedrijven en/of de provincie Zuid-Holland. Om de Smart Technology bus nog in 2017 te realiseren is via Groene Hart Werkt! een projectleider aangetrokken die een businessplan opstelt en de mogelijkheden van sponsoring gaat onderzoeken.
Kosten en dekking van het project	
	Totale kosten: € 350.000 (100.000 euro voor de onderwijsbus, 250.000 euro voor aanvullende projecten/activiteiten).
Verwachte realisatie van het project	
	• Opleiding gestart september 2016 (cofinanciering gereed) • Investeringsbehoefte in mobiele lesruimte om bij technologische bedrijven aan de slag te kunnen (planning september 2017) • Kennismakelaar • Fieldlab geopend bij Duurzaamheidsacademie Dordrecht
Betrokken partijen	
	Gemeenten Woerden, Alphen aan den Rijn, Gouda, Zoetermeer, diverse bedrijven
Bestuurlijke trekker	
	ID College (regionaal opleidingscentrum met vestigingen in onder meer Gouda en Alphen aan den Rijn).
Gevraagde provinciale bijdrage	
	€ 100.000

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	Topsurf
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Tegengaan bodemdaling	
Korte beschrijving project	Topsurf is een grondverbeteraar welke met behulp van een mobiele installatie wordt vervaardigd vanuit 3 reststromen (mest, slib en groenafval). De pilot in Alphen behelst het onderzoeken in welke mate en samenstelling(en) de Topsurf variëteit “Topsurf Land” aan het veenweide gebied moet worden toegediend ten einde bodemdaling tegen te gaan en de teloorgang van het polder landschap te stoppen. In januari 2017 is een “Green Deal” getekend en wordt er gezocht naar financiële middelen voor de uitvoering. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft hiervoor inmiddels 100.000 euro vanuit het Economisch Actieplan ter beschikking gesteld. Ook Holland Rijnland draagt 100.000 euro bij. Er wordt nog gesproken met diverse andere partijen waaronder de provincie Zuid-Holland en Holland Rijnland. Voor de Alphense pilot is in totaal plm. 1 miljoen euro nodig. Naast middelen voor onderzoek is medewerking vanuit Europa en het ministerie van EZ nodig in relatie tot de mestwetgeving die in de weg staat van het uitvoeren van deze pilot. Hiervoor wordt een versnellingskamer georganiseerd door GH Werkt! en de Provincie gezamenlijk. Deze vindt in het tweede kwartaal van 2017 plaats. In de Krimpenerwaard pilot wordt het gebruik van baggerslib onderzocht. Topsurf maakt hier onderdeel uit. Financiering van deze pilot is rond via Leader subsidie. Uitvoering start 2017-2018. Ook met en bij andere gemeenten en bedrijven in het Groene Hart wil Topsurf Nederland “Green Deals” sluiten en pilots inrichten. Onder andere in Kaag en Braassem en Woerden. Regionale coördinatie via Groene Hart Werkt!
Kosten en dekking van het project	
€ 1.200.000	
Verwachte realisatie van het project	
Greendeal getekend in januari 2017. Nu zoeken naar middelen voor uitvoering en experimenteerruimte regelgeving.	
Betrokken partijen	Partners pilot Alphen aan den Rijn: Hoogheemraadschap Rijnland, combinatie van 5 melkveehouders uit Hazerswoude, PPP-Agro advies, gemeenten Alphen aan de Rijn, Provincie Zuid Holland, Aqua-Minerals (voorheen Reststoffen Unie), Wagro, OASEO Partners pilot Krimpenerwaard: p.m.
Bestuurlijke trekker	
Topsurf Nederland	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 325.000	

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	Portals Groene Hart
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Recreatieve ontwikkeling Groene Hart	
Korte beschrijving project	
De Bestuurlijke Tafel Vrijetijd, Water en Groen (VWG) richt zich op het versterken van de bekendheid van het Groene Hart als toeristisch – recreatieve bestemming. Doel is dat de vrijetijdseconomie hierdoor impulsen krijgt. Grote en kleinere recreatieondernemers zijn aangehaakt, evenals citymarketeers. Resultaat moet zijn meer en betere verdienmodellen voor de vrijetijdssector in het Groene Hart. Daarin is nog veel te winnen, maar het gaat al wel de goede kant op (Groene Hart monitor 2016). Met als doel deze beweging te ondersteunen is door het daartoe op- en ingerichte Platform een aantal kansrijke projecten geselecteerd die op korte termijn tot uitvoering kunnen worden gebracht en die zullen bijdragen aan het versterken van de economie van de sector in het Groene Hart, meer in het bijzonder in de Provincie Zuid-Holland. Daarvoor is enerzijds procesgeld nodig en anderzijds projectgeld. Procesgeld voor het ondersteunen van de ontwikkeling en projectgeld voor het tot uitvoering brengen. De kracht ervan zit in de samenwerking tussen de betrokken partijen in het hele Groene Hart en stijgt daarmee uit boven de individuele gemeenten.	
Kosten en dekking van het project	
€ 442.800	
Verwachte realisatie van het project	
Business case gereed	
Betrokken partijen	
Optionele partners: Groenalliantie, grote recreatieondernemers (Avifauna, Landal Green), NS / ProRail, Stichting Merk en Marketing.	
Bestuurlijke trekker	
Trekker: voorzitter Bestuurlijke Tafel Vrijetijd, Water en Groen	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 285.000 (128.000 euro voor proceskosten en 157.000 euro voor realisatie)	

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	Programma Waterrecreatie en erfgoed Hollandse IJssel
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken van de vrijetijdseconomie in de gemeenten langs de Hollandsche IJssel	
Korte beschrijving project	De Hollandsche IJssel is een groeibriljant voor de vrijetijdseconomie in het gebied. Er liggen heel veel kansen om de bezoekersmarkt en daarmee de bestedingen te doen groeien. De potentie is groot evenals het aanhoudend enthousiasme onder betrokken overheden en de vele stakeholders in het gebied. Bij alle partijen staat het licht op groen om kansen die er liggen te gaan verwezenlijken. Als eindresultaat zal het aantal bezoekers over water, ook vanuit de Rotterdamse regio, sterk gaan groeien, niet in het minst door toename van dagrecreanten die over water vervoerd worden (waterbus, Spido, watertaxi, etc.). Door de vele cultuurhistorische elementen (verder) te ontsluiten, in aantal te laten groeien, zorg te dragen voor goed en veilig vaarwater, gekoppeld aan voldoende afmeervoorzieningen en verbindingen met en tussen routestructuren aan land kan een 'product' van allure worden gerealiseerd. Daaraan gekoppeld een goede gebiedsmarketing zal ongetwijfeld een positief (vrijetijdseconomisch) effect hebben. Provincie Zuid-Holland heeft aangeboden een gebiedsmarketingsproject (pilot IMA) te willen faciliteren.
Kosten en dekking van het project	Kosten: In deze fase betreffen de kosten vooral proceskosten voor programmamanagement en ondersteunende taken op het gebied van communicatie en secretariaat. - Kosten programmamanagement: ca. 75.000 euro per jaar - Kosten communicatie en secretariaat: schatting 20.000 euro per jaar. Projectkosten zullen na de start van het programma zeker ontstaan en ook substantieel zijn, maar zijn op dit moment nog niet in beeld te brengen. Regio Midden-Holland en Platform Utrechtse Waarden zullen bijdragen aan de financiering voor 2017: Regio Midden-Holland tenminste 25.000 euro en Platform Utrechtse Waarden tenminste 5.000 euro. Gevraagd wordt om een substantiële bijdrage in de proceskosten, zodat het programmamanagement voor 2017 en 2018 geborgd is. Naast bijdragen van andere publieke partners is voor 2017 en 2018 tenminste een bedrag van 150.000 euro nodig.
Verwachte realisatie van het project	
Betrokken partijen	Betrokken stakeholders: totaal 8 Zuid-Hollandse en Utrechtse gemeenten die aan de Hollandsche IJssel zijn gelegen, Provincie Zuid-Holland, drie waterschappen (HDSR, HSK en HHR) en Rijkswaterstaat. Daarnaast heel veel recreatieondernemers en maatschappelijke organisaties in het gebied langs de Hollandsche IJssel. Contacten met provincie Utrecht zijn ambtelijk en bestuurlijk in verkennende fase
Bestuurlijke trekker	Bestuurlijk trekker: wethouder Krimpenerwaard, Dilia Blok als voorzitter van het bestuurlijk kernteam.
Gevraagde provinciale bijdrage	€ 150.000

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	Aanpak bodemdaling in het Groene Hart: Leeromgevingen Stad en Buitengebied
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
In 2016 is Gouda gestart met een 'living lab' in het historische centrum, een proeftuin waar grondmetingen worden verricht, als onderdeel van het Nationaal Kennisprogramma Bodemdaling. Het doel hiervan is om oplossingen te testen voor de beste manier voor de omgang met bodemdaling. De uitkomsten hiervan zijn van belang voor alle gebieden die te maken hebben met een zachte klei- en veenbodem. In een living lab vindt samenwerking plaats met diverse partijen: regionale overheden, Rijkswaterstaat en diverse kennisinstellingen, maar vooral ook met bewoners. De 'living lab' aanpak is een groeiconcept. Het college van Gouda ziet een volgende fase aankomen en zou hierin vanuit het openbaar bestuur de vertegenwoordiging willen verbreden, waarbij de provincie Zuid-Holland als volwaardige coalitiepartner toetreedt. Leefbaarheid buitengebied: Voor het buitengebied is het doel in te zetten op een gebiedsgerichte aanpak gericht op minder, slimmer en lichtere landbouwtransport in het gebied van Alphen, Gouda en Woerden. Voor elk van deze drie doelen is een project gedefinieerd. Met oplossingsrichtingen die niet de problemen van gisteren oplossen maar die investeren in de kracht van morgen (ontwikkelingen van hoofdzakelijk melkveehouderij naar meer productie- en landschapsdiversiteit bij (agrarische) ondernemers, duurzaam watersysteem, bodemdaling, toekomstbestendige logistiek en veiligheid gebruikers).	
Korte beschrijving project	
Bodemdaling Bodemdaling levert in toenemende mate problemen op in de vorm van bijvoorbeeld wateroverlast, verzakkende wegen, funderingsschade aan huizen en zoute kwel. Aanzienlijke investeringen zijn noodzakelijk om de kosten van bodemdaling op lange termijn beheersbaar te houden. Zowel in de historische binnensteden als ook in het buitengebied. Kennis op het gebied van onder andere techniek en governance is nodig om te komen tot toekomstbestendige oplossingen. Het voorstel omvat twee projecten. Leefbaarheid Stad: Living Lab Gouda 2.0 Als het grondwaterpeil in de historische binnenstad van Gouda nog verder wordt verlaagd, komen bij de monumentale huizen de houten paalkoppen droog te staan, met schade aan die panden tot gevolg. Gouda werkt sinds 2014 samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland, Rijkswaterstaat, Deltares, TU Delft, KCAF (Kenniscentrum Aanpak Funderingsherstel), Rioned en Stowa (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer) aan een oplossing voor dit probleem, met als doel het creëren van een toekomstbestendige, duurzame situatie in de Goudse binnenstad. Leefbaarheid buitengebied: Veenweiden in beweging De wegen in het veenweidegebied zijn aangelegd in een tijd dat vooral landbouwverkeer over de weg reed, met lichtere voertuigen dan nu. De tijden zijn veranderd, landbouwmachines en vrachtwagens zijn zwaarder en breder geworden en de landbouw deelt de weg met veel andere gebruikers. Gemeenten geven aan dat beheer van wegen en de daarin liggende ondergrondse infrastructuur in veengebieden steeds duurder wordt en dat dit ten koste dreigt te gaan van investeringen in leefbaarheid en economische ontwikkeling van kleine kernen. Ook het waterbeheer wordt steeds complexer. Beide projecten zijn ook bouwstenen voor het kennisprogramma Klimaat, Water en Bodemdaling (KWB). Dit programma werkt op een structurele en programmatistische wijze aan het verbinden, versterken en ontwikkelen van benodigde bodemdalkingskennis. Het KWB is een initiatief van het Platform Slappe Bodem, STOWA, Rijkswaterstaat en Provincie Zuid-Holland.	

Kosten en dekking van het project
Kosten totale project bedraagt € 518.705. Een divers aantal partijen draagt financieel bij aan de kosten voor het project, onder meer gemeente Gouda, hoogheemraadschap van Rijnland, Rijkswaterstaat, ondernemers, gemeente Woerden, Provincie Utrecht, gebiedscommissie Utrecht-West, LTO en Hoogheemraadschap Stichtse Rijnland.
Verwachte realisatie van het project
Betrokken partijen
Leefbaarheid Stad: Living Lab Gouda 2.0 Gouda werkt sinds 2014 samen met het Hoogheemraadschap van Rijnland, Rijkswaterstaat, Deltares, TU Delft, KCAF (Kenniscentrum Aanpak Funderingsherstel), Rioned en Stowa (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer) Leefbaarheid buitengebied: Veenweiden in beweging Diverse gemeenten waaronder Gemeenten Woerden, Alphen en Gouda, VIC, LTO, waterschap en provincies Zuid-Holland en Utrecht, dorps/wijkplatforms, ondernemers, Gebiedscommissie Utrecht-West.
Bestuurlijke trekker
Bestuurlijk trekker: Hilde Niezen, wethouder Gouda.
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 250.000

Regio	Alphen aan den Rijn – Midden-Holland - Woerden
Projectnaam	Multi/synchromodaal vervoer, vervolgonderzoek Containeroverslag regio MH alternatieve locaties
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Korte beschrijving project	
In het bestuursakkoord is voor wat betreft bereikbaarheid opgenomen dat de infrastructuur van Groene Hart gemeenten wordt ontwikkeld in samenhang met bovenliggende netwerken en economische kerngebieden buiten de regio. Gezamenlijk wordt ingezet op uitwerking van de regionale verkeer- en vervoersplannen. In het Regionaal Verkeers- en Vervoerplan Midden-Holland is als speerpunt opgenomen: Het aansluiten bij stimuleringsproject verduurzamen logistieke bedrijven in de regio. De regio kent een groot aantal logistieke bedrijven, die steeds duurzamer ondernemen. De provincie heeft een programma 'Goederenvervoer over water' waarin ook aandacht wordt besteed aan het verduurzamen van het goederenvervoer, vooral met aandacht voor de binnenvaart. Het Traject Groene Corridor over Oude Rijn, Gouwe, Hollandsche IJssel en Maas, kent als ambities: Klimaatneutraal; Schoon; Efficiënter en Passend in de omgeving van het Groene Hart. Toelichting projectvoorstel: De waterwegen Gouwe en Hollandsche IJssel beter benutten om vervoer over water een groter belang te kunnen geven en ruimte te bieden aan watergebonden bedrijvigheid. Bevorderen van economie (werkgelegenheid), verbeteren van bereikbaarheid (infrastructuur) en stimuleren van meer vervoer over water (duurzaamheid). Nader onderzoek is nodig naar: - Mogelijke voordelen van een containeroverslag (maatschappelijk en economisch nut/noodzaak); - Meerdere locaties; naast Sluiseiland ook Kortenoord (Nieuwerkerk a/d IJssel), Goudkade, Kromme Gouwe/voormalig Cyclus-terrein, Gouwe/ten zuiden van Coenecoop-brug (Gouda) en Veerstaalblok (Goudarak). Ook vanwege het doorlopen van de Ladder voor Duurzame Verstedelijking; - Mogelijke nadelen: geluidsoverlast, lokale verkeersdruk, woon- en leefomgevingsaspecten en veiligheid op het water; - Hoe een breed gedragen eigenaarschap en regie van gemeenten in de regio en provincie kan worden bereikt.	
Kosten en dekking van het project	
Financiën: De kosten van een vervolgonderzoek naar alternatieve containeroverslaglocaties bedragen 30.000 euro. Daarnaast wordt de provincie gevraagd de kosten van een projectleider voor begeleiding van dit vervolgonderzoek voor haar rekening te nemen. Voor de 50% cofinanciering door de regio Midden-Holland zullen ondernemers en overheden naar rato bijdragen.	
Verwachte realisatie van het project	
Stand van zaken: Op 12 december 2016 zijn de uitkomsten van een verkenning naar een containeroverslagpunt Sluiseiland, uitgevoerd door adviseurs van Sweco Nederland, gedeeld met de bestuurders van de regio Midden-Holland, ondernemers en de opdrachtgever provincie Zuid-Holland. Regio, ondernemers en provincie herkennen zich in de verkenning. Synergie wordt gezocht met traject Groene Cirkels (Heineken/Nedcargo), de lange termijn verkenning Boskoop en een verkenning naar toepassen van een stimuleringsregeling Lean&Green van Topsector Transport en logistiek in de regio Zuid-Holland t.b.v. verduurzaming transport en logistiek. Afgesproken is om te komen tot een gezamenlijk plan van aanpak (Provincie en regio), waarbij het initiatief om de vervolgstappen te bepalen bij de regio ligt.	

De volgende stap is een gezamenlijk vervolgonderzoek om de beoogde locatie te kunnen wegen en vergelijken met overige locaties in de omgeving.
Betrokken partijen
Gemeenten en provincie.
Bestuurlijke trekker
Wethouder Waddinxveen, Lex Hofstra
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 15.000

Holland Rijnland

Regio	Hart van Holland
Projectnaam	Ondergrondse infra als opgave van Hart van Holland
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
10 gemeenten rond Leiden werken samen aan Regionale agenda Hart van Holland die de basis vormt voor de Omgevingsvisie die elke gemeente gaat opstellen. Dit proces is een schoolvoorbeeld van een werkwijze waarin ruimtelijke vraagstukken voor de lange termijn (2040) regionaal worden verkend en vertaald naar gemeentelijk beleid. Het gaat om het goed onderbouwd inpassen van nieuwe ondergrondse infra voor de energietransitie en klimaatadaptatie in het stedelijke en landelijke gebied. Voor een uitgebreide beschrijving van het project waar het aan bijdraagt wordt verwezen naar de bijlage . Voor PZH kan deze verkenning kennis opleveren bij onze studies/concernopgaven voor energietransitie, klimaatadaptatie en bodem .Net als voor Hart voor Holland is een integrale benadering van de bodemopgave voor infra, boven- en ondergronds nog een grote opgave.	
Korte beschrijving project	
Leiden doet een verkenning naar hoe een toekomstig netwerk voor ondergrondse energie-infra er uit kan zien in het stedelijk en landelijk gebied. Er lopen thans twee pilotprojecten in Leiden (Bio Science Park en het Stationsgebied) waar energie en klimaat verknoopt worden met herinrichting boven en onder de grond. Daarvoor worden deskundige bureau's ingehuurd. Dat kost geld dat boven de reguliere budgetten uitgaat. Hart van Holland wil deze pilots niet alleen tot Leiden beperken maar ook plaats te laten vinden op de grondgebieden van de deelnemende 10 gemeenten van Hart van Holland. De inzet hierbij is om tot een integrale strategie te komen voor de regio die ook lokaal bruikbaar is.	
Kosten en dekking van het project	
Het project is bedoeld als impuls voor een goed onderbouwde integrale inpassing voor de ondergrondse infra. Het verzoek betreft 150.000 euro te verdelen over zo'n 10 pilots van Hart van Holland.	
Verwachte realisatie van het project	
De eerste verkenning zal rond een jaar kosten en parallel kunnen lopen met verkenningen die wij als PZH doen voor bodem. Het totale project zal meerjarig zijn.	
Betrokken partijen	
- Hart van Holland: Katwijk, Noordwijk, Leiderdorp, Leiden, Voorschoten, Zoeterwoude, Leiderdorp Teylingen, Kaag en Braassem - Energiepartners zoals Alliander en Nuon - Hoogheemraadschap Rijnland - Holland Rijnland - PZH	
Bestuurlijke trekker	
Leiden of een nog te benoemen gemeente uit Hart van Holland	
Gevraagde provinciale bijdrage	
- 50.000 voor een eerste verkenning - 100.000 euro voor het afronden van het project dat meerjarig van duur is. Totaal wordt verzocht om 150.000 euro	

Overige

Regio	MRDH/Rotterdam
Projectnaam	Biobased Chemie, Redifinery
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
	Biobased chemie stimuleren door raffinage van houtsoortige biomassa naar suikers en lignine.
Korte beschrijving project	
	Sinds enkele jaren steunt de Provincie Zuid-Holland het plan voor REDEFINERY: dit is een grootschalige bioraffinage waarin houtsoortige biomassa wordt omgezet naar C5 en C6 suikers en lignine voor industriële toepassingen. Kenmerkend voor dit soort nieuwe, grootschalige industriële projecten is dat het gepaard gaat met grote investeringen (we spreken over honderden miljoenen euro's) en er zitten grote risico's aan vast (vaak is de business zo nieuw dat het nog niet tot de primaire business van een onderneming hoort, is de technologie nog niet op een dergelijke schaal gedemonstreerd, heeft het project te maken met een volledig nieuw systeem dat moet worden opgezet en staat of valt het project bij de robuustheid van een privaat consortium). Het project voor grootschalige bioraffinage van houtsoortige biomassa is een sleutelproject in de transitie van het chemisch en industrieel cluster in Zuid-Holland, met een grote potentiële spin off. Het project is geëvolueerd van idee naar commercieel concept en heeft inmiddels de serieuze aandacht van verschillende commerciële partijen die potentieel bereid zijn om een consortium te vormen om het project uit te gaan voeren. Belangrijk knelpunt is dat een geschikte <i>operator</i> nog ontbreekt, die een belangrijk deel van de verantwoordelijkheden van het project zal moeten gaan dragen. Hierop zijn de extra activiteiten van de projectleider van Stichting Biobased Delta gericht. Een extra investering van Provincie Zuid-Holland om een versnelling in het project aan te brengen, is een logische, vanwege de grote betekenis die het project voor de transitie van het havenindustriële complex en de chemie en industrie kan hebben, en vanwege betrokkenheid van regionale partners zoals de TU Delft, Havenbedrijf Rotterdam en private partijen uit Zuid-Holland. Andere betrokken overheden staan tevens positief ten opzichte van de ontwikkeling. Bij een positief besluit van een geschikte commerciële partij om op te treden als <i>operator</i>, is het project een stap dichterbij de uitvoering en komt het in een andere fase. Het is de verwachting dat ook hier een rol van de overheden en van de Provincie nodig zal blijven, omdat de risico's van een grootschalig industrieel nieuw en duurzaam project niet als vanzelfsprekend volledig door private partijen kan worden gedragen. De Provincie verkend of hiervoor een structurele oplossing kan worden georganiseerd voor de knelpunten van dergelijke projecten.
Kosten en dekking van het project	
	Extra activiteiten 2017 – 2018 t.b.v. aantrekken van operator en bouw privaat consortium á €123.000,- Deze financiering wordt verschaft middels een subsidie. De activiteiten bestaan uit o.m. uit gevoeligheidsanalyses van de businesscase, uitwerking van het businessmodel en scouting en fitting t.b.v. de vorming van een consortium. Het concrete eindproduct is de versnelling van het project richting de realisatie van een bioraffinagefabriek. Andere betrokken overheden kunnen mogelijk ook nog een bijdrage gaan leveren.
Verwachte realisatie van het project	
	Q3 2018 start vervolgfase (de <i>engineeringsphase</i>) project grootschalige bioraffinage houtsoortige biomassa.
Betrokken partijen	
	In het programma werken Havenbedrijf Rotterdam en Biobased Delta intensief samen. TU Delft heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van het plan. Verder zijn de partners van Biobased Delta betrokken.

Bestuurlijke trekker
Gedeputeerde Economie Bom-Lemstra.
Gevraagde provinciale bijdrage
€ 123.000,-

Regio	Divers
Projectnaam	Versnellen ontwikkelingen campussen
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterking kenniseconomie	
Korte beschrijving project	
Op het gebied van de campusontwikkelingen leven diverse initiatieven waarbij sommige op korte termijn tot uitvoer komen of een stap verder zouden kunnen komen met een bijdrage van de Provincie Zuid-Holland en waar nog geen of onvoldoende middelen voor beschikbaar zijn waardoor het niet van de grond komt. Het betreft ontwikkelingen op de Space Campus Noordwijk, Bioscience park Leiden, Techcampus Delft en Maritieme Campus Drechtsteden. Voor de Bioscience park Leiden betreft het de volgende onderwerpen. Incubator Biopartner voorzieningen en diensten Het Bio Science park heeft behoefte aan extra voorzieningen voor starters. Het park kent reeds diverse voorzieningen en faciliteiten voor startende en groeiende bedrijven variërend van bedrijfsverzamelgebouwen, starterskantoor, flexlab en tot voor kort startersbegeleiding. Op dit moment vinden er vanuit de stichting Biopartner verkennende gesprekken plaats om te komen tot een vijfde Biopartner bedrijfsverzamelgebouw, het eerste 'echte' lifescience gebouw aan de oostzijde van het Bio Science Park (Oegstgeest) waar startende c.q. door groeiende bedrijven zich kunnen gaan vestigen. Een belangrijke voorwaarde voor het Bio Sciencepark om gezond verder te kunnen groeien is een constante stroom van goed voorbereide en opgeleide nieuwe startups en scale-ups in de bioscience en lifescience vanuit de Universiteit Leiden, het LUMC en van buiten. Om dit te bevorderen is behoefte aan actieve begeleiding en activering van deze doelgroep. Hiervoor is op dit moment onvoldoende tot geen funding. Een recent afgelopen startersbegeleidingsprogramma werd door Gemeente Leiden en Rabobank gefinancierd. Met een bijdrage van de provincie Zuid-Holland zou het Sciencepark dit startersbegeleiding kunnen continueren en tegelijkertijd verbeteren met nieuwe diensten en een specifiek programma kunnen ontwikkelen welke aansluit op de doelgroep en bijdraagt aan de toekomstige groei van bedrijven op het park in kwantiteit maar vooral ook kwaliteit. Regionale en lokale samenwerking met het programma van YESDelft, LURIS en Hubspot is hierin logisch en gewenst. Status: Doorontwikkeling bestaand en nieuw programma Hartlijn + Last Mile Het Bio Science Park groeit de laatste jaren hard en wordt steeds intensiever benut en gebruikt. Dit heeft negatieve consequenties voor de bereikbaarheid welke zijn weerslag vindt in opstoppen en files bij de rotondes en onveilige situaties op verschillende delen van het park. Op dit moment zijn tal van initiatieven in uitvoering (Rijnlandroute) of in voorbereiding (Leidse Ring, R-net, parkeergarages, reconstructie infrastructuur LBSP) die hier voor een deel verlichting in zullen brengen. In studie is het verbeteren van de langzaam verkeer verbinding tussen LBSP en de historische Binnenstad van Leiden. Dit zou een verlenging kunnen zijn van de reeds in LBSP ontworpen 'Hartlijn'. Deze lijn zorgt ervoor dat het LBSP een beter geïntegreerd onderdeel van de stad wordt en dat werknemers, studenten en bezoekers van het LBSP gemakkelijker gebruik kunnen maken van de functies in het centrum. Ten tweede is de perceptie dat naast de grote investeringen in infrastructuur en komst van een R-net corridor de meest westelijke gebiedsdelen nog onvoldoende ontsloten zijn door (semi-) openbaar vervoer (Last Mile). Het is wenselijk middels een mobiliteitsplan te onderzoeken waar de lacunes zijn en met welke innovatieve vervoersvormen daar een invulling aan gegeven zou kunnen worden. Er wordt op dit moment met de verschillende stakeholders gewerkt aan een mobiliteitsplan en concrete uitwerkingen voor een Last Mile oplossing. (dit tevens in samenwerking met de RNE).	

Beide projecten zoeken een oplossing voor de huidige en toekomstige mobiliteitsbehoefte om de campus bereikbaar te houden. Met een bijdrage van de provincie Zuid-Holland aan het mobiliteitsplan zouden enkele varianten ter verbetering nader onderzocht kunnen worden.

Edu-Roam Campus Leiden

Edu-roam, een international roaming service, is voor veel onderwijs- en onderzoeksinstituten een niet meer weg te denken voorziening voor studenten en medewerkers. Het LUMC heeft in het kader van Leiden Kennisstad de wens geuit dat Edu-Roam niet alleen binnen de faculteiten aangeboden zou moeten worden maar op de gehele campus dan wel de hele stad, dus ook in de publieke ruimte buiten de faculteitsgebouwen, op pleinen en in bijvoorbeeld het stationsgebied. Met een bijdrage van de provincie Zuid-Holland zou op campus-niveau een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd kunnen worden en business case kunnen worden opgesteld. Beoogd partners zijn Gemeente Leiden, Oegstgeest, LUMC, Hogeschool Leiden, Universiteit Leiden, LIS, Biopartner.

Space campus Noordwijk en omgeving

Vanuit de ambitie om de kenniseconomie te versterken ligt er vanuit verschillende partijen de ambitie voor de ontwikkeling van een space campus in het totale gebied ESA/Estec en het Space Business Park. Daarbij wordt onder meer gezien een test center voor kleine satellieten (shared facilities) en een open lab Estec.

Er is recentelijk een overleg ontstaan over de Space Campusontwikkeling. Dit betreft een overleg tussen Ministerie EZ, NSO, ESA-Estec, Space Ned, gemeente Noordwijk, IQ, ministerie I&M en PZH. Er zit energie in dit overleg en partijen bekijken de mogelijkheden voor de ontwikkeling van een Space Campus bij Noordwijk (ambitiedocument m.b.t. een space campus) en hoe business case ontwikkeling van concrete projecten ertoe kan leiden dat de Space Campus versneld zou kunnen worden. Provincie ziet een rol als het gaat om een bijdrage in de gezamenlijke planontwikkeling m.b.t. de space campus, business case ontwikkeling van concrete projecten en eventueel cofinanciering in een shared(test)faciliteit mits bedrijfsleven, kennisinstellingen en medeoverheden voldoende bijdragen en er een goede business case ligt.

Daarnaast streven we naar een meer regionale aanpak voor Space en Unmanned. Holland-Rijnland, Noordwijk, Katwijk, IQ en PZH verkennen ambtelijk hoe space en unmanned valley beter ingebed kunnen worden in de beleidsagenda van Holland-Rijnland (waarbij er ook duidelijke raakvlakken zijn tussen space en unmanned). Op basis van de gesprekken die nu met partijen worden gevoerd, is de verwachting dat er dit jaar nog een verkenning gestart kan worden, waarbij een bijdrage van de provincie voor versnelling kan zorgen.

Campus Drechtsteden

In Drechtsteden is de Duurzaamheidsfabriek op het Leerpark een belangrijke pijler voor innovatieve en duurzame ontwikkelingen in de maritieme industrie en de daaraan gerelateerde maakindustrie. De duurzaamheidsfabriek heeft een bovenregionale impact en aantrekkingskracht. Bij de aansluiting op onderwijs en opleidingen is vooral deze Duurzaamheidsfabriek van belang en het voornemen om deze door te ontwikkelen tot een campus. De ambitie van het Leerpark is om een regionale plek te creëren waar onderwijs en bedrijfsleven samenwerken aan het bieden van kansen die bijdragen aan een duurzame economie en samenleving. Een campus waar onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven samenwerken aan innovatie. Er is ruimte (6000 m²) voor een nieuwe innovatiehal voor start- en scale-ups, en voor uitbreiding onderwijs en/of leisure. De Duurzaamheidsfabriek kan een belangrijke rol gaan spelen in het op gang brengen van de innovatie op genoemde hotspots en in het zoeken naar verbinding.

In 2017 wordt daarom ingezet op:

- Doorontwikkeling van de Duurzaamheidsfabriek in de regio
- Het ontwikkelen van een startersmilieu t.b.v. start- en scale ups
- Investeren in hoger onderwijs

Techcampus Delft

Er zijn ideeën voor de realisatie van een bedrijfsverzamelgebouw voor doorgroeiende bedrijven op de TU campus, omdat de bestaande incubators, zoals Yes!Delft onvoldoende ruimte. Het behouden van kansrijke jonge bedrijven in de regio is belangrijk. De provincie en de gemeente Delft verkennen nog wat de provincie hierin zou kunnen betekenen.

Kosten en dekking van het project

Nog geen uitgewerkte projecten beschikbaar.

Verwachte realisatie van het project

Wordt bij verdere uitwerkingen inzichtelijk gemaakt.

Betrokken partijen

Campusontwikkeling Leiden: o.a. gemeente Leiden, gemeente Oegstgeest, Holland Rijnland, LUMC, Leidse Universiteit, Ondernemersvereniging LBSP, bedrijven.

Space campus Noordwijk en omgeving: o.a. gemeente Noordwijk, gemeente Katwijk, Holland-Rijnland, IQ, Space Ned, ESA-Estec, Ministerie van EZ, Ministerie I&M, provincie Zuid-Holland.

Duurzaamheidsfabriek Drechtsteden: o.a. Drechtsteden, provincie Zuid-Holland, bedrijfsleven, TU – Delft

Techcampus Delft: o.a. gemeente Delft, TU-Delft

Bestuurlijke trekker

Per campus aparte trekker.

- gemeente Leiden bij campusontwikkeling Leiden Bio Science Park.
- Burgemeester van Noordwijk bij de Space campus ontwikkeling

Voorgestelde provinciale bijdrage

Voorgesteld wordt om hiervoor € 1,5 mln extra te bestemmen en in nader te bezien welke op korte termijn uitvoerbare projecten die een stimulans voor de verdere campusontwikkeling kunnen fungeren voor verdere ondersteuning in aanmerking kunnen komen. PM

Regio	MRDH/Hoeksche Waard/Goeree Overflakkee/Drechtsteden
Projectnaam	Ontwikkeling Nationaal Park NL Delta
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterken kwaliteit van Nationaal Park als vestigingsplaatsfactor.	
Korte beschrijving project	
	Ontwikkeling tot Nationaal Park (Nieuwe Stijl) van Wereldklasse van het gebied dat grofweg het Haringvliet – Hollandsch Diep – Biesbosch (tot en met Slot Loevestein) omvat. In 2017 en 2018, de opstartfase van het Nationaal Park, zal een governance-model worden ontwikkeld en geïmplementeerd dat bijdraagt aan het realiseren van de ambities van het Nationaal Park op basis van een duurzaam financieringsmodel. Het governance-model wordt met publieke en private partners ontwikkeld en past binnen de netwerksamenleving. Samen met de andere Nationale Parken van Wereldklasse wordt gewerkt aan een overkoepelend merk (Holland National Parks) waarbinnen ruimte is om de eigen identiteit van NL Delta vorm te geven. Het merk wordt ingezet om (internationale) toeristen te trekken,
Kosten en dekking van het project	
PM	
Verwachte realisatie van het project	
	De opstartfase van het Nationaal Park NL Delta duurt tot en met 2018. In 2021 verwacht het Nationaal Park NL Delta volledig als Nationaal Park Nieuwe Stijl te kunnen functioneren en de ambities op gebied van versterken natuur, landschap, recreatie, cultureel erfgoed, marketing, bereikbaarheid over water, economie en het economische vestigingsklimaat grotendeels verwezenlijkt te hebben.
Betrokken partijen	
	Initiatiefnemers: Parkschap Nationaal Park de Biesbosch, Droomfondsproject Haringvliet, Staatsbosbeheer Zes gebiedsnetwerken nemen deel: Parkschap NP de Biesbosch, Waterpoort, Waterdriehoek, Biesbosch Streeknetwerk, Landschapstafel Haringvliet, Vesting Driehoek. Provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant ondersteunen. De gebiedsnetwerken bestaan uit een veelheid van partijen (provincies, gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders, ondernemers, maatschappelijke organisaties, belangenvertegenwoordigers, onderwijs instellingen, etc.
Bestuurlijke trekker	
	Parkschap de Nationaal Park de Biesbosch treedt op als penvoerder van de drie initiatiefnemers.
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 200.000	

Regio	MRDH/ Holland Rijnland
Projectnaam	Ontwikkeling Nationaal Park Hollandse Duinen
Opgave waaraan project een bijdrage levert	
Versterking kwaliteit kustzone als vestigingsfactor	
Korte beschrijving project	
Ontwikkeling tot Nationaal Park (Nieuwe Stijl) van Wereldklasse van het kustgebied (strand, duinen, landgoederen en bollenvelden) van Hoek van Holland tot Langevelder slag . In 2017 en 2018, de opstartfase van het Nationaal Park, zal een governance model worden ontwikkeld en geïmplementeerd dat bijdraagt aan het realiseren van de ambities van het Nationaal Park op basis van een duurzaam financieringsmodel. Het governance model wordt met publieke en private partners ontwikkeld en past binnen de netwerksamenleving. Samen met de andere Nationale Parken van Wereldklasse wordt gewerkt aan een overkoepelend merk (Holland National Parks) waarbinnen ruimte is om de eigen identiteit van Hollandse Duinen vorm te geven. Het merk wordt ingezet om (internationale) toeristen te trekken,	
Kosten en dekking van het project	
€ 570.000, waarvan € 190.000 wordt gedekt door Dunea en € 190.000 is gevraagd aan de provincie en € 190.000 aan overige betrokken partijen.	
Verwachte realisatie van het project	
De opstartfase van het Nationaal Park Hollandse Duinen duurt tot en met 2018. In de jaren daarna zal het Nationaal Park Hollandse Duinen verder ontwikkelen als Nationaal Park Nieuwe Stijl en de ambities op gebied van versterken natuur, landschap, recreatie, cultureel erfgoed, marketing, economie en het economische vestigingsklimaat verwezenlijken.	
Betrokken partijen	
Dunea is de initiatiefnemer van het Nationaal Park Hollandse Duinen. Partijen die actieve bijdrage leveren in de opstartfase zijn: Dunea, Staatsbosbeheer, Zuid-Hollands Landschap, Stichting Duivenvoorde, Ministerie van Economische Zaken, Gemeente Den Haag en Provincie Zuid-Holland. Overige betrokken partijen: gemeente Voorschoten, gemeente Wassenaar, gemeente Westland, IVN, Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland, Stichting Duinbehoud, Belangenraad Meijendel, College van Participanten Den Haag Marketing, Den Haag Marketing, Duinrell, gemeente Delft, gemeente Katwijk, gemeente Leiden, gemeente Leidschendam-Voorburg, gemeente Noordwijk, gemeente Rotterdam, Heineken, Holland Rijnland, Hoogheemraadschap van Delfland, Katwijk Marketing, Keukenhof, Koninklijke Nederlandse Hippische Sportbond, landschapstafel Bollenstreek, namens de deelnemende gemeenten: Hillegom, Lisse, Katwijk, Noordwijk, Noordwijkerhout en Teylingen, landschapstafel Duin, Horst en Weide, landschapstafel Hof van Delfland, Leiden marketing, Metropoolregio Rotterdam Den Haag, MKB Den Haag, Museon, Museum Voorlinden, Natuurmonumenten, Stichting Marketing Scheveningen, VEWIN en VVV Hoek van Holland.	
Bestuurlijke trekker	
Dunea	
Gevraagde provinciale bijdrage	
€ 190.000 waarvan € 130.000 in de vorm van een incidentele subsidie	